

KATEHEZA PAPE BENEDIKTA XVI.

NA OPĆOJ AUDIJENCIJI

Srijeda, 29. listopada 2008.

Kristov križ u središtu Pavlova navještaja

Draga braćo i sestre!

U osobnom iskustvu svetoga Pavla jedno je neosporno: dok je u početku bio progonitelj i vršio nasilje nad kršćanina, od trenutka svoga obraćenja na putu za Damask, on je prešao na stranu Krista uskrsloga: Krist je postao smisao njegova života i razlog njegova propovijedanja. On je sav svoj život, koji je bio sve samo ne miran i u kojem se Pavao često našao na udaru opasnosti i nevolja, utrošio za duše (usp. 2 Kor 12,15). U susretu s Isusom on jasno shvaća središnje značenje križa: shvatio je da je Isus bio mrtav i da je uskrsnuo za sve. Na križu se, dakle, očitovala besplatna i milosrdna Božja ljubav. Tu je ljubav Pavao iskusio u samome sebi (usp. Gal 2,20) i od grešnika je postao vjernik, od progonitelja apostol. Iz dana u dan, u svojem novom životu, osjećao je da je spasenje "milost", da sve dolazi od Kristove smrti a ne od naših djela. "Evangelje milosti" postalo je tako za njega jedini način shvaćanja križa, mjerilo ne samo njegova novog života, već također odgovor njegovim sugovornicima. Među njima su bili, prije svega, Židovi koji su uporno stajali u djela a ne u Kristov križ svoje shvaćanje spasenja; bili su tu zatim Grci, koji su svoju ljudsku mudrost suprotstavljali križu; bile su tu, na kraju, skupine krivovjeraca, poglavito gnostika, koji nisu u stvarnoj drami Krista uskrsloga prepoznavali moguću put istinske spoznaje.

Za svetoga Pavla križ ima temeljni primat u povijesti čovječanstva i predstavlja žarišnu točku njegove teologije, jer je križ isto što i spasenje kao milost za svako stvorenje. Tema Kristova križa postaje bitna i prvotna sastavnica Apostolova propovijedanja: najsvjetliji primjer odnosi se na korintsku zajednicu. Crkvi u kojoj su neredi i sablazni poprimili zabrinjavajuće razmjere i gdje se zajednica našla izložena prijetnji strančarenja i unutarnjih podjela koje su narušavale jedinstvo Kristova tijela, Pavao se ne obraća uzvišenim riječima ili mudročću, već naviještanjem Krista i njegova križa. Njegova snaga nije u uvjerljivim riječima nego, koliko god da to izgledalo nevjerovatno, u slabosti i drhtaju onoga koji se uzda samo u "snagu Božju" (usp. 1 Kor 2,1-4). Križ, po svemu onome što predstavlja i dakle također po teološkoj poruci koju sadrži, sablazan je i ludost. Apostol to ističe takvom zapanjujućom snagom da je dobro poslušati same

njegove riječi: "Uistinu, besjeda o križu ludost je onima koji propadaju, a nama spašenicima sila je Božja... svidjelo se Bogu ludošću propovijedanja spasiti vjernike. Jer i Židovi znake ištu i Grci mudrost traže, a mi propovijedamo Krista raspetoga: Židovima sablazan, poganima ludost" (1 Kor 1,18.23). I u drugim prigodama i drugim zajednicama, poput onih u Galaciji, snažno je naviještena riječ križa. Sveti Pavao, bez previše komplimenata, naziva 'bezumnima' Galaćane što su se dali opčarati, i to upravo oni pred čijim je očima "Isus Krist bio ocrtan kao Raspeti" (Gal 3,1); oni ne smiju, ni zbog kojeg razloga, obeskrjepiti "sablazan križa" (Gal 5,11).

Prve kršćanske zajednice, kojima se Pavao obraća, znaju vrlo dobro da je Isus uskrsnuo i da je živ; Apostol želi podsjetiti ne samo Korinćane i Galaćane, već sve nas, da je Uskrsli uvijek Onaj koji je bio raspet. 'Sablazan' i 'ludost' križa kriju se upravo u činjenici da tamo gdje se čini da je sve sam neuspjeh, patnja i poraz, upravo tamo je sva snaga beskonačne Božje ljubavi. Ta se ljubav očituje na način koji nitko ne bi očekivao i koji se naizgled kosi s uvriježenim pravilima prema kojima se tumači Božje djelovanje. Kristov križ je, da tako kažemo, 'središte središta' kršćanskog otajstva. Sigurno da utjelovljenje i uskrsnuće zauzimaju središnje mjesto u kršćanstvu; sveti Pavao kao da u propovijedanju riječi križa sažima vrhunac Božje ljubavi prema nama ljudima. Paradoks Boga koji se ponižava sve do posvemašnje napuštenosti je sablazan, jer je Krist, Mesija, trebao biti slavan no međutim Isus Nazarećanin, Raspeti, pojavljuje se kao poraženi, kao marginalni čovjek.

Za Židove je križ skandalon, to jest zamka ili kamen spoticanja: nekako kao da predstavlja smetnju koja sputava vjeru pobožnog Izraelca koji ne nalazi ništa slična u Svetom pismu. Pavao, s nemalom hrabrošću, kao da ovdje kaže da je posrijedi nešto vrlo veliko: za Židove križ kao da je u proturječju s biti samoga Boga, koji se uvijek objavljivao čudesnim znacima. Dakle, prihvatiti Kristov križ za čovjeka povlači duboko obraćenje u njegovu odnosu prema Bogu. Ako je za Židove razlog odbacivanja križa objava, to jest vjernost Bogu otaca, za Grke, to jest pogane, mjerilo na temelju kojeg sude da križ treba odbaciti je sam razum. Za ove potonje, naime, križ je moria, ludost, doslovce nešto neukusno (od lat. insipidus), to jest neposoljena hrana; to nije dakle zabluda, već uvreda samom zdravom razumu (sensus comunis). Pavao je u više navrata doživio odbacivanje kršćanskog navještaja, koji se smatralo čistom 'glupošću', nečim potpuno nevažnim, čime uopće nema smisla razbijati glavu. Za one koji su, poput Grka, vidjeli savršenstvo u duhu, u čistoj misli, već je neprihvatljivo i to da Bog postane čovjekom, uranjajući u sva ograničenja prostora i vremena. Vjerovati pak da Bog može skončati na križu njima je bilo potpuno nezamislivo!

Kako oni koji su smatrali da Bog nije podložan patnji i da je u Bogu odsutno svako trpljenje (apatheia), mogu shvatiti Boga koji se utjelovio i koji je poražen, koji je čak ponovno uzeo tijelo da živi kao uskrsli? "Još ćemo te o tom slušati!" (Dj 17,32) uzvratit će podrugljivo Atenjani Pavlu, kada im je govorio o uskrsnuću

mrtvih. Savršenošću su smatrali oslobađanje od tijela shvaćenog kao tamnica; kako onda ponovno uzimanje tijela ne smatrati potpunim zastranjenjem? U antičkoj kulturi kako se čini nije bilo prostora za poruku o utjelovljenom Bogu; događaj "Isusa Nazarećanina" činio se sav u znaku potpune ludosti a križ je zacijelo to bio na poseban način. Ali zašto je sveti Pavao upravo govoru o križu dao tako važno mjesto u naviještanju evanđelja? Odgovor nije težak: križ otkriva svu "snagu Božju" (usp. 1 Kor 1,24) i prije svega njegovu ljubav: "Jer ludo Božje mudrije je od ljudi i slabo Božje jače je od ljudi" (ondje r. 25). Raspeti je mudrost, jer jasno pokazuje tko je uistinu Bog, to jest snaga ljubavi koja spašava čovjeka. On se služi načinima i sredstvima koja se ljudima čine samo slabošću. Raspeti otkriva, s jedne strane, čovjekovu slabost i, s druge, istinsku Božju snagu, to jest besplatnost ljubavi: upravo ta potpuna besplatnost ljubavi je prava mudrost.

Sveti Pavao još je jednom to iskusio u samom svom tijelu i to svjedoči u raznim dijelovima svoga duhovnog puta, koji su postali točno određene referentne točke za svakog Isusova učenika: "Dosta ti je moja milost jer snaga se u slabosti usavršuje" (2 Kor 12,9); i još: "lude svijeta izabra Bog da posrami mudre" (1 Kor 1,28). Sveti Pavao se do te mjere poistovjećuje s Kristom da i on, premda sred mnogih kušnji, živi u vjeri Sina Božjega koji ga je ljubio i dao samoga sebe za svoje i za naše grijeha (usp. Gal 1,4; 2,20). Taj Apostolov autobiografski podatak postaje paradigmatički za sve nas, do te mjere da je u davanju samih sebe sadržano podsjećanje na predanje Sluge Jahvina (usp. Iz 53,5.8), savršeno utjelovljena od Krista koji je "dok mi još bijasmo nemoćni... već u to vrijeme, za nas bezbožnike umro" (Rim 5,6). Božji se naum očitovao u činjenici da je pokazao svoju ljubav tako da "dok još bijasmo grešnici, Krist za nas umrije" (Rim 5,8). Sve je to bilo moguće jer nas je križ otkupio od prokletstva zakona (usp. Gal 3,13 sl.). Prema starozavjetnom zakonu "obješeni je prokletstvo Božje" (Pnz 21,23); sada je međutim Krist namjesto nas preuzeo na sebe prokletstvo. Slično tome, Bog je pribio na križ našu zadužnicu, to jest osudu zbog počinjenih prijestupa (usp. Kol 2,14; i Rim 7,7; Gal 4,4). Krist je na taj način postao "Pomirilište" (Rim 3,25). Izrazom Pomirilište, na grčkom hilasterion, Pavao želi dozvati u pamet poklopac kovčega saveza, koji na dan okajanja biva poprskan krvlju žrtve (usp. Lev 16,14-16; Izl 25,17; i Heb 9,5).

Sveti Pavao pružio je divnu sintezu teologije križa u Drugoj poslanici Korinćanima (5,14-21), gdje je sve obuhvaćeno dvjema temeljnim tvrdnjama: s jedne strane Krist, s kojim je Bog postupio kao s grijehom u našu korist (r. 21), je umro za sve (r 14); s druge, Bog nas je pomirio sa sobom, ne ubrajajući nam naše grijeha (rr. 18-20). Tim "otajstvom pomirenja" svako je ropstvo otkupljeno (usp. 1 Kor 6,20; 7,23). Na osobnom planu vjernikova života, teologija križa pretače se u tvrdnju da se s vjerom razapinje samoga sebe, da bi se postalo dionikom Kristove smrti i uskrsnuća (usp. Gal 5,24; Rim 6,3-11; Fil 3,10 sl.). Križ će tako moći doista postati znak Boga koji nas je do kraja ljubio i bit će odbačena napast, uvijek prisutna u nama, da se klonimo 'slabosti' Božjega puta. U stvari,

samo u potpunom prihvaćanju slabosti križa može se za nas pojaviti sva snaga Duha Božjega. Tako ćemo i mi, prema učenju koje dolazi od primjera svetoga Pavla, moći reći: "A ja, Bože sačuvaj da bih se ičim ponosio osim križem Gospodina našega Isusa Krista po kojem je meni svijet raspet i ja svijetu" (Gal 6,14).

© Copyright - Libreria Editrice Vaticana